

DOI: <https://doi.org/10.22034/isqs.2025.48214.2282>

Print ISSN: X2588-414

Online ISSN: X2783-5081

Pages: 27-51

Received: 2/7/2024

Accepted: 7/26/2024

Original Research

Semantics of the word "al-Qi" based on the semantic components of the words "throwing" in the Holy Quran

Rahman Oshrieh¹

Associate Professor of University of Holy Quran Sciences and Knowledge, Qom, Iran.

Seyyed Abdul Rasul Hosseinizadeh²

Associate Professor of University of Holy Quran Sciences and Knowledge, Qom, Iran. .

Seyyede zahra Hosseini Razmgah^{*3}

PhD student of comparative interpretation of the Holy Quran University of Science and Knowledge (corresponding author)

Introduction

The Holy Quran, as the eternal miracle of the Prophet of Islam (PBUH), is replete with profound concepts and hidden layers of meaning, the correct understanding of which requires systematic

¹ oshryeh@quran.ac.ir

² hosseiny43@yahoo.com

^{3*} 402111612003@quran.ac.ir (corresponding author)

and precise study. Among these, the semantic approach, as a discipline concerned with the scientific study of the mechanisms of meaning and the discovery of a text's underlying layers, plays an unparalleled role in achieving a deeper understanding of the verses. This science, by analyzing the organic and dynamic networks of Quranic vocabulary, demonstrates that seemingly scattered words form, through logical connections, a complex system of meanings. One of these key words, used in numerous verses of the Holy Quran and requiring semantic analysis, is the verb "ألقى" (alqā) and its derivatives. This research seeks to answer these questions: What are the semantic aspects of the word "لقى" in the Holy Quran and how can they be analyzed? Furthermore, what role and relationship do the substitute and collocate words of this term have in enriching its meaning?

Research background

A review of the research background indicates that there is no independent work dedicated to the semantics of the word "لقى" across all Quranic verses. Existing research can be divided into two general categories:

- . Case Study Exegesis Articles: Such as the article "Analysis of the Meaning and Translation of the Phrase 'ألقى الألواح' in the Holy Quran" (Omidvar et al., 1401 SH), which is limited to the analysis of one specific phrase.
- . Traditional Exegeses: Such as the article on "إن في ذلك لذكرى لمن كان له قلب أو ألقى السمع وهو شهيد" in the journal Al-Urwat al-Wuthqa, whose main focus is on interpreting a specific verse.

Therefore, the distinguishing feature and innovation of this research is its comprehensive semantic approach, the systematic extraction of all semantic aspects, and the analysis of the collocative and substitutive network of the word "لقى" throughout the entire Holy Quran.

2. Necessity and Importance

Despite the importance of the word "لقى," which is repeated 146 times in the Quran, no independent research comprehensively analyzing the semantics of this word across all Quranic verses has been observed. Previous studies have mostly been limited to case analyses of this word in a specific verse or phrase (such as "ألقى الألواح") or to interpreting verses where this root appears. Therefore, the absence of a systematic study that extracts and analyzes all the semantic aspects of "لقى" along with its collocative and substitutive networks was clearly felt. By filling this gap, this research not only provides a deeper understanding of the meanings of this key word but also serves as a model for similar studies on other Quranic vocabulary, significantly contributing to the enrichment of thematic interpretation (tafsir mawdu'i) and a more precise understanding of divine messages.

Research method

This research has been conducted with a descriptive-analytical approach and a library-based method. The required data was collected through a comprehensive search of the verses of the Holy Quran using specialized software (such as Jame' al-Tafasir) and by referring to authoritative lexical sources (such as Lisan al-Arab, Mufradat al-Raghib) and exegetical sources (such as Majma' al-Bayan, al-Mizan, al-Kashshaf). The analysis process was as follows: first, the literal and technical meaning of "القی" in classical sources was examined. Then, by studying all the verses containing this word, its different semantic aspects were extracted and categorized. In the next step, by analyzing the linguistic context of the verses, the words collocating with "القی" were identified and their semantic relationship was explained. Furthermore, using the substitutive relationship, words synonymous or close in meaning to "القی" were deduced from the sources and compared with each other.

Result

The results of this research can be summarized in several main areas:

A) Semantic Aspects of "القی": The analysis of the verses showed that the word "القی" has seven main semantic aspects:

1. Physical Throwing/Casting: This is the most frequent meaning of "القی"; such as Moses (AS) throwing his staff (Al-A'raf: 107) or casting Moses (AS) into the chest into the Nile River (Taha: 39).
2. Being Enthralled or Bewitched: In this meaning, "القی" is used in the passive voice, indicating the action of an external power that involuntarily influences a person; such as the magicians prostrating as if a divine force had cast them down (Taha: 70).
3. The Descent of Revelation and Divine Command: This aspect refers to the direct bestowal of knowledge from God to the prophets; such as casting the "weighty word" (revelation) upon the Prophet (PBUH) (Al-Muzzammil: 5) or casting the spirit by Allah's command upon His servants (Ghafir: 15).
4. Receiving and Learning: In this meaning, "القی" implies the active reception of meaning; such as Adam (AS) receiving words from his Lord (Al-Baqarah: 37).
5. Creation and Making: Here, "القی" means to place, establish, or create; such as casting firmly set mountains (rawasi) upon the earth (Al-Nahl: 15) or casting love into the hearts towards Moses (AS) (Taha: 39).
6. Insinuation (Whispering): This semantic aspect is specific to satanic insinuations meant for misguidance (Al-Hajj: 52-53).
7. Casting Lots: Such as drawing lots with casting pens to determine the guardian of Mary (AS) (Al-Imran: 44).

B) Substitute and Synonym Words: Examining the substitutive relationship revealed that "القی" has semantic connections with several words:

Qadhafa (قذف): This word, meaning to cast away, overlaps with "القی" in the meaning of "throwing" (Taha: 39).

Akhdha (أخذ) and Iktasaba (اكتسب): These two words are synonymous with the "receiving" aspect of "القی" in the sense of "acquiring and gaining knowledge."

Nabadha (نبذ): Meaning to cast away with disregard, is related to "القی" in the semantic field of "throwing."

C) Collocate Words: Analyzing the context of the verses revealed a rich network of words collocating with "القی," each contributing to its semantic richness, including:

Moses and Staff: This frequent collocation emphasizes miracle-working and divine power in the story of Moses (AS).

Rawasi (Firm Mountains) and Ard (Earth): The collocation of "القی" with "firmly set mountains" and "earth" indicates God's role in creating stability and order in the universe.

Anbatna (We caused to grow) and Kull Zawj (Every pair): This collocation links "القی" (in the sense of creation) to abundant and diverse growth, pointing to the wise system of creation.

Jahannam (Hell): The collocation of "القی" with "Hell" emphasizes the deserved fate of the disbelievers and divine punishment.

In conclusion, this research demonstrated that the semantics of the word "القی" not only attests to the internal coherence of the Quran's semantic system but also, by uncovering the complex network of meanings of this word, enhances the understanding of the interpreter and Quranic researcher regarding the depth of divine concepts.

Keywords: induction, projection, semantic components.

DOI: <https://doi.org/10.22034/isqs.2025.48214.2282>

شاپای چاپی X2588-414
شاپای الکترونیکی X2783-5081
صفحات: ۵۱-۲۷

دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۸

پذیرش: ۱۴۰۳/۵/۵

مقاله پژوهشی

معناشناسی واژه «القی» باتکیه بر مؤلفه های معنایی واژگان «افکندن» در قرآن کریم

دانشیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، قم، ایران.

رحمان عشریه^۱

دانشیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، قم، ایران.

سید عبدالرسول حسینی زاده^۲

دانشجوی دکتری تفسیر تطبیقی قرآن، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم.

سیده زهرا حسینی رزمگاه

 ^۳ *

(نویسنده مسئول)

چکیده

یکی از راه های فهم آیات قرآن کریم، مطالعه و بررسی معناشناسی واژگان آن است. مطالعات معناشناسی آیات و واژگان قرآن کریم ضمن ارائه راهکارهای نظام مند و تعریفی دقیق از مفاهیم مورد مطالعه و همچنین تبیین

^۱ oshryeh@quran.ac.ir

^۲ hosseiny43@yahoo.com

^۳ 402111612003@quran.ac.ir نویسنده مسئول *

جایگاه آن‌ها در میان سایر مفاهیم قرآن، لایه‌ها و بطن‌هایی جدید از آن مفهوم را روشن می‌کند و در عمق بخشیدن به معناهای مستخرج از آیات قرآن نقش مهمی دارد. پژوهش حاضر با هدف کشف و ارائه تصویری از سطوح و معنای لایه‌های مختلف واژه **القی**، به استخراج مؤلفه‌های معنایی، مترادف‌ها و مفاهیم مرتبط با این واژه در آیات قرآن کریم و به روش تحلیلی-کتابخانه‌ای پرداخته است. پس از بررسی مفهوم لغوی و اصطلاحی واژه، حوزه‌های معنایی آن در قرآن شامل **انداختن** و **افکندن**، **مجنوب کردن**، **فراگرفتن**، **جعل** و **آفریدن**، نازل شدن از جانب خدا و **قرعه انداختن** به دست آمد. همچنین برآیند بررسی مفاهیم مترادف با **القی** نشان می‌دهد که این واژه با واژگان **قذف**، **نبد**، **اکتسب** و **اخذ** رابطه معنایی دارد. واژه **القی** با توجه به شبکه معنایی خود با کلمات متعددی هم‌نشین است؛ مانند: **موسی**، **عصا**، **رواسی**، **ارض**، **کل زوج** و **انبتنا** و رابطه هرکدام با **القی** مورد بررسی قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: **القی**، **افکندن**، مؤلفه‌های معنایی.

❖ ۱. مقدمه

قرآن کریم معجزه و حامل وحی الهی دربردارنده مفاهیم و معانی عمیقی است و تفسیر و شناخت صحیح آن‌ها نیازمند مطالعه دقیق و روش مند است. یکی از رویکردهای جدید در مطالعات قرآن، معناشناسی است و مطالعه علمی و کشف ساز و کار معنا را به عهده دارد و در پی معنا در لایه‌های باطنی متن است. (صفوی، ۱۳۸۷، ص ۳۴) در بررسی‌های عمیق معناشناسی واژه‌های قرآن، این حقیقت روشن است که واژگان به ظاهر نامرتبط با یکدیگر، ارتباطی منطقی و نظام‌مند از نوع ارگانیک و پویا دارند. به‌طوری‌که تحلیل دستگاه معنایی واژه‌های قرآنی با روشی صحیح، نشان‌دهنده پیام‌های جدیدی در متن سیستم هستند. چنانکه با استفاده از روش‌های زبان‌شناختی می‌توان هر پیام را مبنای پیام‌های بعدی قرار داد و به‌این‌ترتیب درون آیات، شبکه گسترده‌ای از سیستم‌های پیام‌ساز را به وجود آورد. لذا است که شناخت و فهم معنای متن، ساز و کار خاصی دارد و معناشناسی مطالعه انتقال معنی از طریق زبان و کشف ساز و کار معنا را به عهده دارد. (همان؛ فتاحی زاده و دیگران، ۱۳۹۶، ص ۵۶)

یکی از این واژگان که در آیات متعددی از قرآن آمده و نیاز به مطالعه دقیق‌تر معناشناسی دارد، واژه «**القی**» است. این پژوهش به دنبال پاسخ به سؤالات ذیل است. وجوه معنایی واژه **القی** در قرآن چه مواردی است و

چگونه تحلیل می‌شوند؟ همچنین واژگان جانشین و همنشین واژه القی چگونه بررسی و واکاوی می‌شوند؟ بررسی وجوه معنایی این واژه و همچنین ارتباط آن در رابطه با سایر واژگان همنشین از اهداف این پژوهش است. همچنین در مرحله بعد، واژگانی که در ارتباط معنایی با واژه القی، هم سو و مترادف محسوب می‌شوند مورد بررسی و تحلیل واقع شده‌اند.

این پژوهش به روش تحلیلی، کتابخانه‌ای به واکاوی معنایی واژه القی و مشتقات آن در آیات قرآن کریم پرداخته است. برای بررسی وجوه معنایی آن از منابع لغوی و تفاسیر متعدد بهره گرفته شده است. ابتدا به بررسی لغوی و معنایی کلیدواژه القی در منابع لغوی پرداخته شده و سپس کاربرد آن در آیات قرآن مورد واکاوی قرار گرفته و وجوه معنایی واژه القی به دست آمده است. همچنین واژگان همنشین با القی مورد مطالعه قرار گرفته و به لحاظ ارتباط معنایی با یکدیگر تحلیل شده‌اند. نیز واژگان جانشین با بررسی مترادفات واژه و تحلیل آن‌ها و مراجعه به منابع لغوی و تفسیری استخراج شده‌اند.

۲. پیشینه

در بررسی پیشینه، پژوهشی که به مطالعه موردی واژه القی در بحث معناشناسی پرداخته باشد نگاشته‌ای مستقل یافت نشده است، اما در برخی از نگاشته‌های پیشین در تفسیر القی ارائه شده است؛ مانند مقاله: واکاوی معنا و ترجمه عبارت «أَلْقَى الْأَلْوَحَ» در قرآن کریم؛ امیدوار، احمد؛ چهری، مجید؛ اقبالی، مسعود؛ کریمی نیا، پریرسا؛ مجله: مطالعات ترجمه قرآن و حدیث بهار و تابستان ۱۴۰۱ - شماره ۱۷؛ در این مقاله تنها به بررسی معنایی یک عبارت از آیات قرآن پرداخته و وجوه معنایی مختلف آن را در تفاسیر متعدد بررسی نموده است. و نیز مقاله: **إِنْ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَ هُوَ شَهِيدٌ**؛ العروة الوثقى ۷ جمادی الثانیة ۱۳۰۱ - العدد ۲ صفحه - از ۸۶ تا ۹۵؛ نقطه عطف این مقاله تفسیر آیه یاد شده است؛ همان گونه که مشاهده شد می‌توان وجه تمایز این پژوهش با موارد یاد شده را به این نکته اشاره نمود که این پژوهش رویکرد معناشناسی واژه القی را در آیات متعدد قرآن بررسی نموده همچنین ارتباط معنایی آن را با واژگان همنشین و جانشین با القی استخراج شده است. ولی پژوهش‌های پیشین به این موضوع نپرداخته است.

❖ ۱. مفهوم شناسی

فضایی که از طریق جمله‌های زبان ایجاد می‌شود و اطلاعاتی را برای دو طرف گفتگو ارائه می‌دهد که در ایجاد و ادامه ارتباط مؤثر است، بافت درون زبانی نامیده می‌شود. (صفوی، ۱۳۸۴، ص ۲۱) لذا برای شناخت معنای دقیق واژه در بافت زبانی، باید آن را بر اساس روابط درونی میان واژگان، در دو حوزه جانشینی و همنشینی مورد مطالعه قرار داد. (باقری، ۱۳۸۴، ص ۱۹۸) رابطه بین الفاظ کنار هم در یک زنجیره کلام رابطه همنشینی نامیده می‌شود (بی‌پرویش‌مانفرد، ۱۳۷۴، ص ۳۰) و آن رابطه‌ای است که معنای عناصر همنشین به یکدیگر انتقال پیدا می‌کند و می‌تواند تا حد انتقال معنای کامل واژه مجاور در واژگان همنشین باشد. کاهش معنای واژه همنشین می‌تواند تا حدی باشد که سبب حذف آن شود. (صفوی، ۱۳۷۸، صص ۲۴۶-۲۴۸)

رابطه جانشینی، در ساخت جمله، حکم فرماست. رابطه جانشینی یعنی رابطه‌ای که بین هریک از عناصر تشکیل دهنده یک ساخت دستوری با دیگر عناصری که ممکن است در یک خط عمودی به جای آن قرار گیرند. (محمدپور، ۱۳۹۰، ص ۱۲۷) این رابطه با مطالعه واژه‌هایی که بتوانند جایگزین همدیگر شوند مشخص می‌شود. واژه‌های مترادف، بینش باارزشی از رابطه جانشینی واژه‌ها با یکدیگر ارائه می‌دهد. این واژگان در صورتی مترادف خوانده می‌شوند که بدون ایجاد تغییر عمده در مفهوم جمله به جای یکدیگر قرار گیرند. (ایزوتسو، ۱۳۶۰، ص ۱۹۶؛ صفوی، ۱۳۸۳، ص ۱۰۶)

❖ ۲. واژه القی

«القی» از ماده «لَقِی»، گاه متعدی بنفسه است و گاه با حروف الی، علی و با متعدی می‌شود. (ابن منظور، ۱۴۱۴ ج ۱۵، ص ۲۵۷؛ فیومی، ج ۱ و ۲، ص ۵۵۸). اِلْقَاء به معنای افکندن چیزی است به طوری که دیده شود و در هر گونه افکندن به کار رفته است؛ مانند: رساندن سخن، سلام، درود و اظهار محبت. (راغب، ج ۳، ص ۱۵۲) «القیة الشیء یعنی آن را دور انداختن» و «القیة الیه القول و بالقول» یعنی به او پیام را ابلاغ کردم و «القیة علیه» یعنی سخن خود را بر او املا کردم مانند تعلیم دادن. (فیومی، ج ۱ و ۲، ص ۵۵۸) این واژه در مورد ادراک حسی به وسیله چشم یا عقل اطلاق می‌شود. (راغب، ج ۳، ص ۱۵۱) تَلَقَّی بمعنی اخذ و تفهّم است. «تَلَقَّیت منه» دریافت کردم» یعنی از او قبول و اخذ کردم. تَلَقَّی الشَّیء یعنی آن را فهمید. تَلَقَّیَ بمعنی روبرو کردن و تفهیم و اعطا است. لِقَاء مصدر دوم ملاقات و به معنای مقابله و روبرو شدن است که با هم و تصادفی برخورد کنند. لِقَاءُ اللَّهِ بمعنی ملاقات خدا و مرگ است. اِلْتِقَاء: ملاقات دو شیء است. (راغب، ج ۳، ص ۱۵۱)

❖ ۳. وجوه معنایی و کاربردهای «القی» در قرآن

واژه «القی» ۱۴۶ مرتبه در سور قرآن به کار رفته است (نرم افزار جامع التفاسیر) واژه القی در قرآن کریم دارای چند وجه معنایی است.

❖ شکل ۱. وجوه معنایی القی

۳-۱. انداختن

(قرشی، ج ۶، ص ۲۰۳): أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ (یوسف ۹۶) «پیراهن را بر صورتش انداخت» (طبرسی، ج ۱۲، ص ۲۹۵): فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ (الأعراف ۱۰۷) «(موسی) عصای خود را افکند. موسی عصای خود را افکند» (طبرسی، ج ۲، ص ۳۶۷)

القا در اصل به معنای افکندن به محلی بوده است که دیده شود. سپس در هر گونه افکندن به کار رفته است. «... فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ» (طه: ۸۷). در این آیه کار سامری افکندن معنا شده است. بنی اسرائیل گفتند: سامری زیورآلات را همانند ما در آتش افکند. «قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ» (اعراف: ۱۱۵) «ای موسی! یا تو (وسایل سحر را) بیفکن، یا ما می افکنیم» در این آیه افکندن عصا، برنامه موسی برای مقابله

با ساحران بوده است. «أَنْ أَقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْذِفِهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ» (طه: ۳۹) او را در صندوقی بیفکن و آن صندوق را به دریا بینداز، و در پی آن دریا صندوق را به ساحل افکند» (طبرسی، ج ۷، ص ۸۷، ص ۴۲)

۲-۳. مجذوب کردن

«فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا» (طه: ۷۰) موسی عصای خود را افکند و آنچه را که آن‌ها ساخته بودند بلعید، ساحران همگی به سجده افتادند. (بستانی، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۲۹) صاحب مجمع البیان می‌گوید: پس از این واقعه حیرت‌انگیز، ساحران اولین کسانی بودند که در برابر موسی تسلیم شدند و به سجده افتادند. (طبرسی، ج ۱۶، ص: ۴۸) نقل شده است که هنگام به سجده افتادن ساحران خداوند منازلشان در بهشت را به آن‌ها نمایاند. (طبرسی، ج ۴، ص ۹۴) در این آیه فعل «القی» مجهول بیان شده است و اشاره به این دارد که قدرت لایزال الهی و ظهور و نور حق آن‌ها را بی‌اختیار کرد به گونه‌ای که از خود اراده‌ای نداشتند، گویا اینکه شخص دیگری آن‌ها را به سجده انداخت. (طباطبایی، ج ۱۴، ص: ۲۵۱)

۳-۳. نازل شدن

«إِنَّا سُلِّقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا» (مزمّل: ۵) منظور از القای قول ثقیل بر پیامبر، ابلاغ آن به طریق وحی و به وسیله فرشته است. (ابن عاشور، ج ۲۹، ص ۲۶۱) ابلاغ قرآن و دستورات آن تکلیف سنگینی برای تبلیغ توسط پیامبر و نیز انجام آن به وسیله مکلفان است. (زمخشری، ج ۴، صص ۶۳۷-۶۳۸) سیاق آیاتی که در اول بعثت بر پیامبر (ص) نازل شده، گواه این مسئله است. (طباطبایی، ج ۱۹، ص ۶۲) نیز مفسران آیه ۵ سوره مرسلات را به همین معنی دانسته اند. «فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا» (مرسلات: ۵) پس سوگند به ملائکه‌ای که قرآن یا کتاب‌های آسمانی را نازل می‌کنند. (طباطبایی، ج ۲۰، ص ۱۴۶) و معتقدند منظور از «ذکرًا» قرآن یا وحی نازل شده بر انبیاست. (ابن عاشور، ج ۲۹، ص ۴۲۲)

«رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ» (غافر: ۱۵) «و درجات (بندگان صالح) را بالا می‌برد، او صاحب عرش است، روح (مقدس) را به فرمانش بر هر کس از بندگان که بخواهد القاء می‌کند تا (مردم را) از روز ملاقات [روز رستاخیز] بیم دهد!» در معنای کلمه «روح» بین مفسران اختلاف است. برخی روح را از این جهت که موجب حیات و زندگی است استعاره از وحی الهی دانسته‌اند (زمخشری، ج ۴، ص ۱۵۶) و قلب با خارج شدن از جهل به نور معرفت زنده می‌شود. (طوسی، ج ۹،

ص ۶۲) همچنین روح تفسیر به قرآن و کتاب‌های آسمانی شده است (طباطبایی، ج ۱۷، ص ۳۱۸) بر اساس هریک از این دو تفسیر «يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ» به این معناست که خداوند وحی الهی یا کتاب‌های آسمانی را بر هر کس از بندگانش که بخواهد نازل می‌کند. علامه بیان می‌کند منظور از روح، ملک مقرب الهی است که ملائکه‌ی مأمور وحی الهی را همراهی می‌کند، همانطور که این آیه به این معنا اشاره دارد: «يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا...» (نحل: ۲) «فرشتگان را با روح (الهی) بفرمانش بر هر کس از بندگانش بخواهد نازل می‌کند؛ (و به آن‌ها دستور می‌دهد) که مردم را انذار کنید.» تفسیر روح به کلمه «من امره» دال بر آن است که منظور از روح همان است که خداوند فرموده است «... قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي...» (اسراء: ۸۵) «بگو: روح از فرمان پروردگار من است.» پس مقصود از «يلقي الروح» نازل شدن ملائکه‌ی وحی به همراه روح است.

۳-۴. فراگرفتن

«فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» (بقره: ۳۷) (سپس آدم از پروردگارش کلماتی دریافت داشت؛ (و با آن‌ها توبه کرد.) و خداوند توبه او را پذیرفت؛ چرا که خداوند توبه‌پذیر و مهربان است.) کلمه (تلقی)، بمعنای تلقن بمعنای گرفتن کلام است، اما با فهم و علم و این تلقی درباره آدم، طریقی که توبه را برای آدم آسان می‌کرده، بوده است. نتیجه‌ای که حاصل می‌شود این است که توبه دو قسم است، توبه خدا، که منظور برگشتن بارحمت خدا به سوی عبد و توبه عبد، که برگشتن بنده به استغفار و دست برداری از معصیت به سوی خداست. و توبه بنده محفوف به دو توبه از خداست و در بین آن دو قرار می‌گیرد، به این معنا که بنده، از خدای خود بی‌نیاز نیست و محتاج توفیق توبه از جانب خداست و وقتی موفق به توبه شد، محتاج توبه دیگری از اوست، این که خدا به رحمت و عنایتش به سوی بنده رجوع کند. «ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا» (توبه: ۱۱۸) (پس خدا بسوی ایشان توبه آورد، تا ایشان توبه کنند) (طباطبایی، ج ۱، ص ۲۰۵)

خدای تعالی سخن ملائکه و ادعایشان درباره خلیفه زمینی و نسبتی که بوی دادند را رد نکرد، و در پاسخ تنها اسماء را به آدم تعلیم کرد. لذا معلوم است در تعلیم اسماء پروردگار چیزی بوده که برای معصیت‌کار نافع بوده است و تلقی آدم از پروردگار خود، مربوط بیکی از آن اسماء بوده است. (همان، ص ۲۰۶)

۳-۵. جعل و آفریدن

فخر رازی بیان می‌کند القی به معنای جعل و آفریدن است: «وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَ أَنْهَاراً وَ سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» (نحل: ۱۵) «خداوند در زمین کوه‌های ثابت و محکمی قرار داد و آفرید، تا شما را نلرزاند و نه‌رها و راه‌هایی ایجاد کرد تا هدایت شوید». «... وَ أَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي ...» (طه: ۳۹) «و من محبتی از خودم بر تو افکندم». به معنای ایجاد محبت موسی (ع) در دل‌هاست. زمخشری در کشاف «القی» را به قرینه آیه ۶ و ۷ سوره نبا به معنای «جعل» دانسته است: «أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا * وَ الْجِبَالَ أَوْتَادًا» (نبا: ۶ و ۷) «آیا زمین را محل آرامش (شما) قرار ندادیم؟! و کوه‌ها را میخ‌های زمین؟!» در این آیه علاوه بر اینکه فعل «نَجْعَلُ» به کوه‌ها نسبت داده شده، معنای آفریدن را نیز بیان می‌کند. (فخر رازی، ج ۲۰، ص ۹؛ زمخشری، ج ۲، ص ۵۹۸) «... وَ كَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ...» (نساء: ۱۷۱) «به سوی تو سخنی نیک القا کردم» معنای آن آفرینش کلمه در رحم مریم (ع) است. (طوسی، ج ۳، ص ۴۰۱) آن کلمه را به مریم رساند و در وی ایجاد کرد. (زمخشری، ج ۲، ص ۵۹۳)

۳-۶. وسوسه

«وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَ لَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ * لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ ...» (حج: ۵۲-۵۳) «هیچ پیامبری را پیش از تو نفرستادیم مگر اینکه هرگاه آرزو می‌کرد (و طرحی برای پیشبرد اهداف الهی خود می‌ریخت)، شیطان القائاتی در آن می‌کرد؛ اما خداوند القائات شیطان را از میان می‌برد، سپس آیات خود را استحکام می‌بخشید؛ و خداوند علیم و حکیم است.» در این آیه سه مرتبه القا به کار رفته و هر سه مورد به معنای وسوسه است. در این آیه اگر تمنی به معنای آرزو باشد، طرح‌هایی است که پیامبران برای پیشبرد اهداف خود به کار می‌بستند و شیطان با ایجاد وسوسه در مردم و تحریک مفسدان سعی در ایجاد مانع برای پیروزی برنامه‌های پیامبران می‌کرد و اگر تمنا به معنای تلاوت آیات الهی باشد، مقصود آن است که هنگام تلاوت آیات الهی شیطان با شبهه‌های گمراه کننده مردم را وسوسه می‌کرد. (طباطبایی، المیزان، ج ۱۴، ص ۳۹۱)

۳-۷. قرعه انداختن

قرآن در داستان کفالت حضرت مریم (علیها السلام) می فرماید: «... وَ مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَ مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ» (آل عمران: ۴۴) «و تو در آن هنگام که قلمهای خود را (برای قرعه کشی) به آب می افکندند تا کدامیک کفالت و سرپرستی مریم را عهده دار شود، و (نیز) به هنگامی که (دانشمندان بنی اسرائیل، برای کسب افتخار سرپرستی او)، با هم کشمکش داشتند، حضور نداشتی» «يلقون اقلامهم» یعنی برای کفالت حضرت مریم با چوبه ها و تیرهای خود قرعه زدند. منظور از اقلام چوبه ها و تیرهایی است که حضرت زکریا و نزع کنندگان در جریان کفالت حضرت مریم (ع) برای قرعه انداختن به کار می بردند. (طوسی، ج ۲، ص ۴۶۰؛ طباطبایی، ج ۳، ص ۱۹۰) همچنین ممکن است منظور همان قلم هایی باشد که با آن تورات را می نوشتند و به جهت تبرک در قرعه کشی برای سرپرستی حضرت مریم (ع) از آن استفاده کردند. (زمخشری، ج ۱، ص ۳۶۲) در این احتمال نیز جمله «يلقون اقلامهم» همان قرعه زدن خواهد بود. (کوثری، ج ۱، ص ۳۰)

❖ ۴. واژه های جانشین و مترادف با القی

❖ شکل ۲. واژگان جانشین القی

۴-۱. مقایسه واژه أخذ و القی

اخذ به معنای تلقی نیز به کار رفته است و آموختن و فراگرفتن را می‌رساند. تَلَقَّى عَنْهُمْ عَلِماً (حیدری، ۱۳۸۱، ج ۱، ص ۱۹؛ مصطفی و دیگران، ج ۱، ص ۸؛ لويس معلوف، ج ۱، ص ۱۰) «فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» (بقره: ۳۷) (سپس آدم از پروردگارش کلماتی دریافت داشت؛ (و با آن‌ها توبه کرد.) و خداوند توبه او را پذیرفت؛ چرا که خداوند توبه‌پذیر و مهربان است.) در این آیه منظور از القای کلمه به آدم فراگرفتن و آموختن معنا شده است. (طباطبایی، ج ۱، ص ۲۰۵)

۴-۲. اِكْتَسَبَ

به معنای به دست آوردن علم به کار رفته است. اِكْتَسَبَ مَالًا أَوْ عِلْمًا: مال یا دانش بدست آورد و از آن سود برد. (بستانی، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۱۱۶) لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ (نساء: ۳۲) واژه اکتساب در قرآن در مورد کارهای خوب و بد یا شایسته و ناروا (صالحات و سیئات) هر دو وارد شده است. (راغب، ج ۳، ص ۲۴ و ج ۱، ص ۷۱۰)

طبرسی ما بین کسب و اکتساب فرقی قائل نیست. همچنین تصریح شده که کسب و اکتساب هر دو بیک معنی‌اند. بنا بر آنکه از راغب نقل شد اکتساب مخصوص بکسب انسان است برای خود. ولی این مطلب در آیات قابل پیاده شدن نیست، زیرا کسب و اکتساب در همه جا از قرآن درباره کسب انسان برای خویش است. ظاهراً فرق مهمی میان کسب و اکتساب نباشد در کتب ادب نیز تصریح کرده‌اند که افتعل بمعنی فعل میاید. (قرشی، ج ۶، ص ۱۰۹) با این تفاسیر چنانچه اکتساب به معنای فراگرفتن باشد با آن معنای تلقی که در آیه ۳۷ بقره به معنای آموختن آمده است، اشتراک معنایی دارد.

۴-۳. قَذَفَ

قذف به معنای انداختن، گذاشتن و رها کردن است. (قرشی، ج ۵، ص ۲۵۹) «أَنْ أَقْذِفَهُ فِي آتٍ أَبُوتِ فَأَقْذِفِهِ فِي آلِيمٍ» (طه: ۳۹) «موسی را در صندوق بگذار و آنرا بدریا رها کن.» در این آیه انداختن معمولی مراد نیست، یعنی او را در دریا بیفکن. (مجمع البحرین، ج ۵، ص ۱۰۷) الْقَذْفُ: دور افکندن، که به اعتبار معنی دوری در این واژه گفته می‌شود. (راغب، ج ۳، ص ۱۵۱) این وجه از معنی به معنای افکندن می‌تواند در رابطه جانشینی با القی قرار گیرد آنجایی که خداوند به موسی دستور افکندن عصا بر زمین را می‌دهد و موسی آن را بر زمین

می اندازد. «فَأَلْقَى عَصَاهُ» (الأعراف: ۱۰۷) «(موسی) عصای خود را افکند.» «قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ» (اعراف: ۱۱۵) «ای موسی! یا تو (وسایل سحر را) بیفکن، یا ما می افکنیم»

۴-۴. نبذ

نبذ به معنای انداختن چیزی از روی بی اعتنائی است. (راغب، ج ۳، ص ۲۷۸) دیگران مطلق انداختن و طرح گفته اند ولی قید بی اعتنائی در اغلب آیات ملحوظ است. «وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَأَنْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ» (أنفال: ۵۸) «با آن‌ها مسالمت و صلح کن» به کار بردن نبذ بجای صلح در اینجا مثل واژه - القاء - یعنی افکندن است چنانکه در این آیه گفت: «فَأَلْقُوا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ» (النحل: ۸۶) «به اینها بگو که دروغگو هستید.» «وَ أَلْقُوا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامَ» (نساء: ۹۰) «در آن روز تمام کفار و مشرکین تسلیم امر خدا می شوند.» پس در آیه قبل که می گوید با آن‌ها بتساوی مسالمت کن تنبیهی و هشدار است بر اینکه پیمانی با تأکید بسته نشود بلکه حقشان در اینست که طرحی از روی مدارا با ایشان مطرح شود و متقابلاً مراعات کنند و دوجانبه طرح شود در حدود معاهده آن‌ها. «لَنْبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ» (القلم: ۴۹) «و اگر رحمت خدا به یاریش نیامده بود، (از شکم ماهی) بیرون افکنده می شد در حالی که نکوهیده بود.» (طباطبایی، ج ۱۹، ص ۶۴۸؛ طبرسی، ج ۶، ص ۴۰۲) درباره یونس علیه السلام است ظاهراً مطلق انداختن مراد باشد. (قرشی، ج ۷، ص ۱۰؛ حمیری، ج ۱۰، ص ۶۴۶۹) «كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ» (الهمزة: ۴) «چنین نیست که می پندارد؛ بزودی در «حُطْمَه» [= آتشی خردکننده] پرتاب می شود.» واژه "نبذ" به معنای پرت کردن و دور انداختن چیزی است. (طباطبایی، ج ۲۰، ص ۶۱۷)

❖ ۵. واژگان همنشین با القی در قرآن کریم
در ادامه در ذیل برخی از این واژگان هم نشین توضیحاتی ذکر خواهد شد.

❖ شکل ۳. واژگان همنشین القی

۵-۱. جهنم

از واژه های جانشین کلمه القی واژه جهنم است. در معنی واژه ی «جهنم» بین لغویون و مفسران گفتگوی بسیاری است، برخی آن را به معنای «آتش»، و برخی به معنای «عمیق و ژرف» بیان کرده اند، «جهنم» به معنی عمق زیاد است، و «بئر جهنم و جهنم» به معنی چاه عمیق است. واژه در اصل عبرانی و «کهنام» بوده است، و عربی آن جهنم بیان شده و نیز برخی ریشه آن را دانسته اند. به هر حال این واژه با هر ریشه ای در قرآن مجید نامی است برای محلی که مملو از انواع عذاب ها و کانون قهر و غضب الهی است، و دارای درکات و مراتب مختلف است. (لغتنامه ی دهخدا؛ مصطفوی، ج ۲، ص ۱۳۴؛ ابن منظور، ج ۱۲، ص ۱۱۲؛ لویس معلوف؛ خوری شرتونی لبنانی، ماده ی جهنم) خداوند در این سیاق و آیات هجده گانه که در الواح موسی هم به همین ترتیب بوده مطالبی از حکمت را با نهی از شرک شروع کرده و با همین دستور به پایان برده است. و در صورت سرپیچی افتادن در آتش را به انسان گوشزد کرده است. (طبرسی، ج ۳، ص: ۴۶۱) «فَتَلَقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا» (إسراء: ۳۹) «در جهنم افکنده می شوی، در حالی که سرزنش شده، و رانده (درگاه خدا) خواهی بود»

آیه	واژه ۲	واژه ۱	آدرس	سوره	ردیف
-----	--------	--------	------	------	------

			آیه		
۱	إسراء	۳۹	الْقَيْنَا	جَهَنَّمَ	فَتَلَقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا
۲	ق	۲۴	وَالْقَىٰ	جَهَنَّمَ	الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

جدول ۱. واژه همنشین جهنم

۲-۵. رواسی - ارض

از دیگر واژگانی که همنشین با واژه القی هستند، کلمه رواسی و ارض است که هر دو در چهار آیه با القی همنشین شده اند. رواسی جمع راسیه به معنی ثابت و راسخ است. «وَالْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ» (نحل: ۱۵) «در زمین کوه‌های ثابت و ریشه‌دار قرار داد که شما را مضطرب نکند و حرکت ندهد.» رواسی نه بار در قرآن مجید آمده و پیوسته صفت جبال است. (قرشی، ج ۳، ص ۹۸؛ طریحی نجفی، ج ۱، ص ۱۸۳؛ راغب اصفهانی، ص ۳۵۴؛ شرتونی،)

ارض به معنای آن چیزی است که مردم بر آن زندگی می‌کنند. به معنای آنچه که پائین و مقابل آسمان است. هیچ‌گاه جمع نیامده، تنها در یک آیه با لفظ مفرد اراده جمع شده و آن آیه هفت آسمان است: «اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ» (طلاق: ۱۲) «خداوند همان کسی است که هفت آسمان را آفرید، و از زمین نیز همانند آن‌ها» (ابن منظور، ۱۴۱۴ق، ج ۷، ص ۱۱۲؛ مصطفوی، ۱۳۶۰ش، ج ۱، ص ۶۷) «وَالْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ» (لقمان: ۱۰) «کوه‌های شامخی در زمین نهاد، تا زمین دچار اضطراب نگشته و شما را مضطرب نکند» این آیه اشاره به رابطه‌ی مستقیم بین کوه‌ها و زلزله‌ها دارد. (طباطبایی، ج ۱۶، ص ۳۱۶)

ردیف	سوره	آدرس آیه	واژه ۱	واژه ۲	واژه ۳	آیه
۱	ق	۷	الْقَيْنَا	رَوَاسِي	وَالْأَرْضِ	وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِي وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ
۲	لقمان	۱۰	وَالْقَىٰ	رَوَاسِي	فِي الْأَرْضِ	خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ

					بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ
۳	نحل	۱۵	وَالْقَى	رَوَاسِي	فِي الْأَرْضِ
۴	الحجر	۱۸	وَالْقَيْنَا	رَوَاسِي	وَالْأَرْضِ

جدول ۲. واژه های همنشین روایی و ارض

۳-۵. انبتنا

واژه انبتنا در آیاتی که واژگان ارض و روایی همنشین هستند نیز همراه و همنشین است. انبتنا به معنای رویانیدن است و چه بسا در وسعت معنا هر آنچه در زمین وجود دارد را در بر می گیرد. آفرینش زمین، گسترش آن (بیرون آمدن از زیر آب)، پیدایش کوهها که ریشه های به هم پیوسته آن زمین را در برابر فشارهای برونی و درونی و جزر و مدهای حاصل از جاذبه خورشید و ماه حفظ می کند، و نیز پیدایش انواع گیاهان عجیب و زیباییهایشان همگی دلیل بر قدرت بی پایان خداوند است. (مکارم شیرازی، ج ۲۲، ص ۲۳۴؛ فخررازی، ج ۷، ص ۲۲۰، مغنیه؛ ج ۷، ص ۱۳۰)

ردیف	سوره	آدرس	واژه ۱	واژه ۲	آیه
۱	ق	۷	أَلْقَيْنَا	وَأَنْبَتْنَا	وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِي وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ
۲	لقمان	۱۰	وَالْقَى	فَأَنْبَتْنَا	خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بَغَيْرِ عَمَدٍ تَرْوُنَهَا وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ
۴	الحجر	۱۸	وَالْقَيْنَا	وَأَنْبَتْنَا	وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِي وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

جدول ۳. واژه همنشین انبتنا

۴-۵. کل-زوج

کل و زوج دو واژه همنشین با القی هستند. اصل در معنای کلمه کل احاطه داشتن است، لذا مجموع هر چیزی را که کل می خوانند، برای این است که به همه اجزا احاطه دارد. (فرهنگ واژگان قرآن، ذیل واژه) تعبیر به من کُلِّ زَوْجِ اشاره به مسئله زوجیت در عالم گیاهان است و در موقع نزول این آیات به عنوان یک اصل شناخته نشده بود و بعد از قرنهای علم و دانش بشر به آن پی برد. همچنین به معنی انواع و اصناف مختلف گیاهان است و تنوع در دنیای گیاهان بسیار زیاد و حیرت انگیز است. (مکارم شیرازی، ج ۲۲، ص ۲۳۴) و مراد از رویاندن هر جفتی به طور بهیج، رویاندن هر نوعی از گیاهان خوش منظر است. (طباطبایی، ج ۲۲، ص ۲۳۴)

ردیف	سوره	آدرس آیه	واژه ۱	واژه ۲	آیه
۱	ق	۷	الْقَيْنَا	مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بِهَيْجٍ	وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بِهَيْجٍ
۲	لقمان	۱۰	وَالْقَى	مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ	خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرْوْنَهَا وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ
۳	الحج ر	۱۸	وَالْقَيْنَا	مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ	وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

جدول ۴. واژه همنشین کل-زوج

۵-۵. موسی

واژه موسی در ۴ آیه همنشین با واژه القی آمده است. آنجایی که در معرکه قدرت آزمایی ساحران و حضرت موسی عصایشان را بر زمین می اندازند. ساحران نخست اختیار انداختن عصا توسط حضرت موسی یا ساحران را به موسی واگذار نمودند، چراکه به گمان خود آمادگی مقابله با او را داشتند، لذا گفتند: اگر می خواهی اول تو عصایت را بپنداز، و اگر خواهی ما طناب ها و چوبدستی های خود را به کار بیندازیم. (طباطبایی، ج ۸، ص ۲۷۴؛ فخر رازی، ج ۴، ص ۳۳۴)

ردیف	سوره	آدرس آیه	واژه ۱	واژه ۲	آیه
۱	أعراف	۱۱۵	تُلْقِيْ	مُوسَى	قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ
۲	طه	۶۵	تُلْقِيْ- الْقَى	مُوسَى	قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى
۳	شعراء	۴۵	فَالْقَى	مُوسَى	فَالْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
۴	أعراف	۱۵۰	وَالْقَى	مُوسَى	وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَالْقَى الْأَلْوَحَ

جدول ۵. واژه همنشین موسی

۵-۶. عصا

واژه عصا نیز از واژگان همنشین با القی است و به معنای چوبدستی است. اصل آن عَصَو و جمع آن در قرآن عَصَى آمده است. (راغب، ص ۵۷۰؛ طریحی، ج ۱، ص ۲۹۶) در قرآن مجید همه موارد آن به جز دو مورد که در

مورد چوب‌دستی‌های ساحران بیان شده، درباره عصای موسی (ع) است. ماده اولیه عصا و مار هر دو یکی است. خدا می‌تواند با تغییر ترتیب اتم‌ها عصا را به مار و مار را به عصا تبدیل کند و نیز با آن تغییر، آب را به سنگ و سنگ را به آب مبدل نماید چنانکه در گذشتن بنی‌اسرائیل از دریا چنان شد. (قرشی، ج ۵، ص ۹)

درباره عصای موسی چند معجزه در قرآن آمده است:

۱- مار شدن آن در طور وقت بعثت. «وَ أَنْ أَلْقَىٰ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّىٰ مُدَبِّرًا» (قصص: ۳۱) «عصایت را بیفکن!» هنگامی که (عصا را افکند و) دید همچون ماری با سرعت حرکت می‌کند، ترسید و به عقب برگشت، و حتی پشت سر خود را نگاه نکرد! ندا آمد: «برگرد و نترس، تو در امان هستی»

۲- ازدها شدن آن در پیش فرعون «فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ» (اعراف: ۱۱۷) «(موسی) عصای خود را افکند؛ ناگهان ازدهای آشکاری شد»

۳- بلعیدن وسائل سحر جادوگران (فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ) (شعرا: ۴۵) «سپس موسی عصایش را افکند، ناگهان تمام وسایل دروغین آن‌ها را بلعید!»

أَنْ أَلْقَىٰ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ» (اعراف: ۱۱۷) «عصای خود را بیفکن!» ناگهان (به‌صورت مار عظیمی درآمد که) وسایل دروغین آن‌ها را به‌سرعت برمی‌گرفت «لَقَفَ بِهِ مَعْنَىٰ قَاطِبِدِنَ وَ بَلْعِدِنَ اسْتِ عَصَايْتِ رَا بِيَانْدَا زْ أَنْگَا أَنْجَه رَا کَه بِبَاطِل رَوِی کَار مِیَاوَرْدِنْد مِیْلَعِدِن.»

۴- زدن عصا به دریا و ایجاد راه از میان آن و انجماد آب مثل سنگ، (فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ) (شعرا: ۶۳) «و بدنبال آن به موسی وحی کردیم: «عصایت را به دریا بزن!» (عصایش را به دریا زد، و دریا از هم شکافته شد، و هر بخشی همچون کوه عظیمی بود!). تا بنی‌اسرائیل از آن بگذشتند.

۵- شکافتن سنگ در صحرای سینا در اثر زدن عصا و جریان دوازده چشمه از سنگ، (وَ إِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشَرَ عَيْنًا...» (بقره: ۶۱) « زمانی را که موسی برای قوم خویش، آب طلبید، به او دستور دادیم: «عصای خود را بر آن سنگ مخصوص بزن!» ناگاه دوازده چشمه آب از آن جوشید.»

ردیف	سوره	آدرس آیه	واژه ۱	واژه ۲	آیه
۱	أعراف شعراء	۱۱۵ ۳۲	تُلْقَى	عَصَاهُ	فَالْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ
۳	شعراء	۴۵	فَالْقَى	عَصَاهُ	فَالْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

جدول ۶. واژه همنشین عصا

نتیجه گیری

بر اساس گونه‌های معنایی تبیین شده «القی» و تحلیل وجوه معنایی آن و همچنین روابط معنایی و بینامتنی همنشینی و جانشینی چنین حاصل شده است که:

معنا شناسی سبب نظام مندی فکر در بحث تفسیر قرآن می‌شود. در نظام قرآن هماهنگی و پیوستگی نظام مندی در آیات و کلمات وجود دارد.

واژه القی و مشتقات آن با توجه به جایگاه و کاربرد، در آیات مختلف قرآن وجوه معنایی متفاوتی دارد. افکندن و انداختن پرکاربردترین معنای این واژه در آیات قرآن به شمار می‌رود.

معانی دیگری چون مجذوب و مسحور کردن، نازل شدن از جانب خدا، فراگرفتن و آموختن، وسوسه، جعل و آفریدن و قرعه انداختن از دیگر وجوه معنایی واژه القی در آیات قرآن مشاهده می‌شود.

در مورد کلمات جانشین با القی لفظ قذف ارتباط معنایی بیشتری در وجه معنای افکندن، با واژه القی دارد. کلمه أخذ و اکتساب از جهت وجه معنایی فراگرفتن و آموختن، جانشین با القی محسوب می‌شوند. واژه نبذ نیز به معنای دور انداختن از دیگر واژگان جانشین و مترادف با القی است.

طبق بررسی‌های انجام شده در حوزه واژگان همنشین کلمات جهنم، کل زوج، عصا، موسی، رواسی و انبتنا در آیات قرآن کریم مشاهده شد. این کلمات در ارتباط معنایی با لفظ القی قرار دارند.

منابع

قرآن کریم، ترجمه ناصر مکارم شیرازی

۱. ابن عاشور، محمد طاهر. (۱۴۲۰ ه. ق.). تفسیر التحریر و التنویر المعروف بتفسیر ابن عاشور، ۳۰ جلد، مؤسسه التاریخ العربی - لبنان - بیروت: چاپ: ۱.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۱۴ ق.). لسان العرب، بیروت: دار صادر، چاپ سوم، ج ۷،
۳. ایزوتسو، توشیهیکو. (۱۳۸۰). مفاهیم اخلاقی دینی در قرآن، ترجمه فریدون بدره ای، تهران: فروزانفر.
۴. باقری، مهری. (۱۳۷۸). مقدمات زبان شناسی، تهران: قطره.
۵. بستانی، فواد افرام. مهیار، رضا. (۱۳۷۵). فرهنگ ابجدی. تهران - ایران اسلامی.
۶. بی یرویش، مانفرد. (۱۳۷۴). زبان شناسی جدید، ترجمه محمد رضا باطنی، تهران: انتشارات آگاه.
۷. حمیری، نشوان بن سعید. (۱۴۲۰ ق یا ۱۹۹۹ م). شمس العلوم و دواء کلام العرب من الکلوام اریانی، مطهر بن علی عبدالله، یوسف محمد؛ عمری، حسین؛ دمشق - سوریه: دار الفکر، چاپ ۱.
۸. حیدری، محمد. (۱۴۲۳ ق.). معجم الافعال المتداوله و مواطن استعمالها: قم: المركز العالمی للدراسات الاسلامیه.
۹. دهخدا، علی اکبر. (۱۳۸۵). لغت نامه دهخدا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران: چاپ اول.
۱۰. راغب اصفهانی، حسین ابن محمد. (۱۴۱۲ ق.). مفردات الفاظ قرآن، بیروت: دارالقلم، چ اول.
۱۱. زمخشری، محمود. (۱۴۰۷ ق.). الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل، بیروت: دار الکتاب العربی، چاپ: سوم.
۱۲. شرتونی، سعید. (۱۴۱۶ ق.). أقرب الموارد فی فصیح العربیة و الشوارد، منظمة الاوقاف و الشؤون الخیریة. دار الأسوة للطباعة و النشر، ایران - تهران - قم.
۱۳. شفیع زاده، مرضیه، بهارزاده، پروین، فتاحی زاده، فتحیه. (۱۳۹۳). «معناشناسی کلمه در قرآن کریم با تاکید بر روابط همنشینی و جانشینی»، مجله پژوهش های قرآن و حدیث، سال چهل و هفتم، شماره یکم، بهار و تابستان ۱۳۹۳، صص ۹۹-۱۳۰.
۱۴. صفوی، کوروش. (۱۳۸۴). فرهنگ توصیفی معناشناسی، تهران: فرهنگ معاصر

۱۵. صینی، محمود اسماعیل، ناصف مصطفی عبدالعزیز و مصطفی احمد سلیمان. (۱۴۱۴ ق). معجم فی المترادفات والمتجانسات للمؤلفین و المترجمین و الطلاب، بیروت - لبنان: مکتبه لبنان ناشرون، چاپ ۱.
۱۶. طباطبایی، سید محمد حسین. (۱۳۷۴). تفسیر المیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم: چاپ: پنجم.
۱۷. طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن. (۱۳۷۹). مجمع البیان فی تفسیر القرآن، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۱۸. طبرسی، فضل بن حسن. (۵۴۸ ق). تفسیر جوامع الجوامع، مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی.
۱۹. طریحی، فخر الدین بن محمد. (۱۳۷۵ ش). مجمع البحرین، محقق / مصحح: حسینی اشکوری، احمد، تهران: مرتضوی.
۲۰. طوسی، محمد بن حسن، التبیان فی تفسیر القرآن، ۱۰ جلد، لبنان - بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ: ۱.
۲۱. فتاحی زاده، فتحیه، رضایی، رقیه، امینی، فریده. (۱۳۹۶). «معناشناسی تکفیر در قرآن کریم با تاکید بر روابط هم نشینی و جانشینی»، مجله قرآن شناخت، سال دهم، شماره دوم، پیاپی ۱۹، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، صص ۵۵-۷۲.
۲۲. فخر رازی، محمد بن عمر (۶۰۶ ه. ق)، التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)، لبنان - بیروت: دار احیاء التراث العربی ۱۴۲۰ ه. ق.
۲۳. فخر رازی، محمد بن عمر. (۱۴۲۰ ه. ق). التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)، ۳۲ جلد، لبنان - بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ: ۳.
۲۴. فیومی، احمد بن محمد مقری. (بی تا). المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، قم: منشورات دار الرضی.
۲۵. قرشی، سید علی اکبر. (۱۳۷۲). قاموس قرآن، (ج ۷)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۲۶. کوثری، عباس. (۱۳۹۴). فرهنگنامه تحلیلی وجوه و نظائر در قرآن، (جلد اول)، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ اول.
۲۷. لويس معلوف. (۱۲۸۴-۱۳۶۵ ق). المنجد فی اللغة العربیة المعاصرة، چاپ ۱، انتشارات استقلال، ۱۳۸۶

۲۸. مصطفی، إبراهيم؛ الزياد، أحمد؛ عبد القادر، حامد؛ النجار، محمد، مجمع اللغة العربية بالقاهرة، المعجم الوسيط، الناشر: دار الدعوة.

۲۹. ملک آبادی، فاطمه گلی، خاقانی، محمد، شکرانی، رضا. (۱۳۹۴). «معناشناسی بین در قرآن بر اساس روابط جانشینی و همنشینی، مجله پژوهش های زبان شناختی قرآن، سال چهارم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۴، پیاپی ۸، صص ۵۹-۷۶.

۳۰. مصطفوی، حسن. (۱۳۶۰ ش). التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران: نشر کتاب. ج ۱.

۳۱. مغنیه، محمدجواد. (۱۴۲۴ ه. ق). التفسیر الکاشف، ایران- قم: دار الکتب الإسلامی.

۳۲. مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۷۱ ش). تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الإسلامیة، دهم.

